

Τίτλος μαθήματος:

Η φιλοσοφία ως "τέχνη του βίου" και η αναζήτηση της αταραξίας: Κυνικοί,
Στωικοί, Επικούρειοι, Σκεπτικοί.

Μάθημα 3ο

Επίκουρος: Το επιχείρημα από την κούνια και οι ηδονές: Καταστηματική και
κινητική ηδονή.

Διδάσκων:

Πουλακίδας Παναγιώτης

panpoulakidas@gmail.com

Ψυχολογικός και ηθικός ηδονισμός

Επίκουρος Επ.Μεν. 129: «Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν. ταύτην γὰρ ἀγαθὸν πρῶτον καὶ συγγενικὸν ἔγνωμεν, καὶ ἀπὸ ταύτης καταρχόμεθα πάσης αἰρέσεως καὶ φυγῆς, καὶ ἐπὶ ταύτην καταντῶμεν ὡς κανόνι τῷ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κρίνοντες».

Μετάφραση: Για τον λόγο αυτό αποκαλούμε την ηδονή αρχή και τέλος της μακάριας ζωής. Επειδή αναγνωρίζουμε την ηδονή ως το πρωταρχικό και σύμφυτο σε μας αγαθό και ως την απαρχή κάθε προτίμησης και κάθε αποστροφής και σε αυτήν επανερχόμαστε θεωρώντας ότι η αίσθηση της αποτελεί κριτήριο για κάθε αγαθό.

Ανάλυση αποσπάσματος: Στο παραπάνω απόσπασμα ο Επίκουρος σημειώνει πως από τη μία πλευρά, η ηδονή και ο πόνος αποτελούν το τέλος της ευτυχισμένης ζωής. Τουτο σημαίνει πως με κάποιον τρόπο (τον οποίο θα δούμε στη συνέχεια του μαθήματος) η ευδαιμονία θα πρέπει να ταυτίζεται με την ηδονή (ηθικός ηδονισμός). Από την άλλη πλευρά, ο φιλόσοφος αναφέρει πως η ηδονή και ο πόνος αποτελούν τα μόνα κίνητρα τα οποία οδηγούν τους ανθρώπους προς πράξη (ψυχολογικός ηδονισμός). Συνεπώς με βάση το παραπάνω απόσπασμα ο Επίκουρος ασπάζεται δύο θέσεις:

1. Ηθικός ηδονισμός: Υποστηρίζει τη θέση πως η αξία και απαξία κάθε πράξης ορίζεται πάντοτε αναφορικά με το εάν η πράξη αυτή δημιουργεί ηδονή ή πόνο στο υποκείμενο και πως οι άνθρωποι έχουμε κανονιστικούς (normative) λόγους με βάση τους οποίους επιλέγουμε την ηδονή και αποφεύγουμε τον πόνο.
2. Ψυχολογικός ηδονισμός: Υποστηρίζει πως οι άνθρωποι είναι φτιαγμένοι από την φύση έχοντας μία έμφυτη τάση προς την απόκτηση της ηδονής και την αποφυγή του πόνου και πως αυτά τα δύο στοιχεία (ηδονή-πόνος) αποτελούν τα μόνα κίνητρα για πράξη.

Σημείωση: Παραδοσιακά ο ψυχολογικός ηδονισμός του Επίκουρου φαίνεται να προϋποτίθεται προκειμένου να ισχύει ο ηθικός ηδονισμός του. Τούτο σημαίνει πως σύμφωνα με τον Επίκουρο, ακριβώς επειδή τα μόνα κίνητρα μας προς πράξη είναι η ηδονή και ο πόνος το περιεχόμενο της ευδαιμονίας μας θα πρέπει να σχετίζεται αναγκαία με την ηδονή και τον

πόνος. Όλα τα υπόλοιπα πράγματα, οι αρετές, οι επιστήμες, η φιλοσοφία αποτελούν μέσα προς την εξασφάλιση της ευδαιμονίας, δηλαδή της μεγιστης μορφής ηδονής που μπορούμε να νιώσουμε ως άνθρωποι. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, κάποιοι σχολιαστές υποστηρίζουν τη θέση πως ο ψυχολογικός ηδονισμός του Επίκουρου δεν ισχύει καθώς υπάρχει ένα ακόμα κίνητρο το οποίο μπορεί να κινητοποιήσει τους ανθρώπους προς πράξη. Αυτό το κίνητρο είναι η φιλία. Ωστόσο, αυτή η θέση φαίνεται να δημιουργεί κάποια ερμηνευτικά προβλήματα. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν με την παρουσίαση του ψυχολογικού ηδονισμού που διέπει την επικούρεια ηθική.

Το επιχείρημα από την κούνια και ο ψυχολογικός ηδονισμός του Επίκουρου

Ο Επίκουρος είναι βαθιά καχύποπτος και απογοητευμένος απέναντι στη κοινωνία της εποχής του. Θεωρεί πως η ίδια η κοινωνία διαφθείρει τις ψυχές των ανθρώπων και τους οδηγεί στο να δημιουργούν μάταιες επιθυμίες οι οποίες ταράζουν την ψυχή τους και τους οδηγούν σε επιδίωξη και πραγμάτωση εσφαλμένων πράξεων. Με αυτό τον τρόπο ο άνθρωπος ο οποίος ζει μέσα στην κοινωνία και αναγκαία επηρεάζεται από αυτή απομακρύνεται από την πραγματική του φύση και διαφθείρεται. Αυτό που στην πραγματικότητα αναζητά ο Επίκουρος είναι μία περιγραφή της φύσης μας προτού αυτή ακόμα διαφθαρεί από την κοινωνία. Εάν καταφέρουμε να εντοπίσουμε τα στοιχεία από τα οποία συντίθεται αυτή η αδιάφορη πρωταρχική μας φύση τότε θα είμαστε σε θέση να μελετήσουμε τον άνθρωπο στην πρωταρχική του κατάσταση, πλήρως ανεπηρέαστο ακόμη από την διαφθορά που επιφέρει πάνω του η κοινωνία. Ο Επίκουρος χρησιμοποιεί την αναφορά στην αδιάφορη φύση του παιδιού και του υγιούς ζώου ως επιχείρημα το οποίο αποδεικνύει πως η ηδονή και ο πόνος είναι τα μόνα κίνητρα που μας οδηγούν προς πράξη. Το επιχείρημα αυτό ονομάζεται στη βιβλιογραφία «επιχείρημα από την κούνια» (Cradle Argument) και εμφανίζεται σε 3 διαφορετικές εκδοχές:

Δ.Λ. 10.137: «Ἀποδείξει δε χρῆται τοῦ τέλος εἶναι τὴν ἡδονὴν τῷ τὰ ζῶα ἅμα τῷ γεννηθῆναι τῇ μὲν εὐαρεστεῖσθαι, τῷ δὲ πόνῳ προσκρούειν φυσικῶς και χωρὶς λόγου. Αυτόπαθῶς οὐν φεύγομεν τὴν ἀλγηδόνα».

Μετάφραση: Για να αποδείξει ότι ο σκοπός είναι η ηδονή, υποστηρίζει ότι τα ζώα, από τη στιγμή που θα γεννηθούν, ευχαριστιούνται με την ηδονή και αποφεύγουν τον πόνο, με τρόπο

φυσικό [φυσικῶς] και χωρίς να χρησιμοποιούν τη λογική [χωρίς λόγου]. Αυθορμήτως [αυτοπαθῶς], λοιπόν, αποφεύγουμε τον πόνο.

Σεξτος Π.Υ. 3 194-195: «ὄθεν καὶ οἱ Ἐπικούρειοι δεικνύουσι νομίζουσι φύσει αἰρετὴν εἶναι τὴν ἡδονήν· τὰ γὰρ ζῶα φασιν ἅμα τῷ γενέσθαι, ἀδιάστροφα ὄντα, ὀρμᾶν μὲν ἐπὶ τὴν ἡδονήν, ἐκκλίνειν δὲ ἀλγηδόνας».

Μετάφραση: Ἐτσι οἱ Επικούρειοι υποστηρίζουν ὅτι ἀπὸ τὴ φύση ἡ ἡδονὴ εἶναι ἀξία ἐπιλογῆς. Λένε ὅτι τὰ ζῶα, ἀπὸ τὴ στιγμὴ που γεννιούνται, ὄντας ἐλεύθερα ἀπὸ τὴ διαστροφὴ [τῆς κοινωνίας], ἐπιδιώκουν τὴν ἡδονὴ και ἀποφεύγουν τὸν πόνο.

Κικέρωνας De fin. I.30: Omne animal, simul atque natum sit, voluptatem appetere eaque gaudere ut summo bono, dolorem aspernari ut summum malum et, quantum possit, a se repellere, idque facere nondum depravatam ipsa natura incorrupte atque integre iudicante.

Κάθε ζῶο, μόλις γεννιέται ἐπιδιώκει τὴν ἡδονὴ και τὴν ἀπολαμβάνει ὡς υπέρτατο ἀγαθὸ (summum bonum), ἐνῶ ἀποφεύγει τὸν πόνο ὡς υπέρτατο κακὸ (summum malum), και τὸν ἀπωθεῖ ὅσο μπορεῖ. Και τὸ κάνει αὐτὸ ὅταν ἀκόμα δὲν ἔχει υποστεί καμία διαστροφὴ, κι εἶναι ἡ ἴδια ἡ φύση που κρίνει, με τρόπο ἀδιάφθορο και ἀμεγάδιαστο. (Κικέρωνας De fin. I.30).

Ἀνάλυση ἀποσπασμάτων: Πρῶτον, και τὰ τρία ἀποσπάσματα ἀναφέρονται σε μία πρωταρχικὴ φύση κοινὴ για τὰ ζῶα και τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἡ πρωταρχικὴ φύση ἀντιδιαστέλλεται με μία μορφή διεφθαρμένης φύσης (ἀδιάστροφα ὄντα, incorrupte). Στὸ σημεῖο αὐτὸ διαφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ Επικούρου να ἐντοπίσει πῶς θα ἦταν ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου ἐάν δὲν εἶχε ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὶς διδαχὲς τῆς κοινωνίας. Δεύτερον, και στα τρία ἀποσπάσματα αὐτὴ ἡ πρωταρχικὴ κοινὴ ζωικὴ φύση φαίνεται να ἐπιδιώκει πάντοτε τὴν ἀπόκτηση τῆς ἡδονῆς και τὴν ἀποφυγὴ τοῦ πόνου.

Συμπέρασμα: Αὐτὸ που ἀποδεικνύει με σαφήνεια τὸ ἐπιχείρημα ἀπὸ τὴν κούνια εἶναι ἡ θέση πῶς μέσω τῆς παρατήρησης τῶν παιδιῶν και τῶν ζῶων καταλήγουμε στὴ ἀπόδειξη τοῦ φυσικοῦ χαρακτήρα που ἔχει ἡ ἐπιδίωξη τῆς ἡδονῆς και ἡ ἀποφυγὴ τοῦ πόνου. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἡδονὴ και ὁ πόνος ἀποτελοῦν τὰ μόνα κίνητρα που ὀδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο πρὸς πράξη. Αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἐπιβεβαιώνει τὸν ψυχολογικὸ ἡδονισμό τοῦ Επικούρου.

Η περίπτωση της φιλίας

Ο Επίκουρος υποστηρίζει τη θέση πως μόνο η ηδονή και ο πόνος αποτελούν κίνητρα τα οποία μπορούν να μας οδηγήσουν προς πράξη. Όπως είδαμε αυτή η θέση ονομάζεται ψυχολογικός ηδονισμός. Κάποιοι σχολιαστές διαφωνούν με αυτό το συμπέρασμα και υποστηρίζουν τη θέση πως ο Επίκουρος αναγνωρίζει και κάποιο επιπλέον κίνητρο πέραν της ηδονής και του πόνου. Αυτό το κίνητρο είναι η φιλία. Πράγματι ο φιλόσοφος αποδίδει ιδιαίτερη αξία στην φιλία καθώς τη θεωρεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να καταφέρει κανείς να καταστεί ευδαίμων.

Δ.Λ 10.22: «Τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί. στραγγουρικά τε παρηκολούθει καὶ δυσεντερικὰ πάθη ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους. ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον ἐπὶ τῆ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμη»

Μετάφραση: Σου γράφω τα λόγια αυτά διάγοντας την τελευταία και ταυτόχρονα την πιο ευχάριστη μέρα της ζωής μου. Οι πόνοι της κύστης και του στομαχιού συνεχίζονται με τη μεγαλύτερη δυνατή ένταση. Μα όλους τους καταπολεμά η χαρά της ψυχής μου από την ανάμνηση των περασμένων συζητήσεων μας.

Ε.Π. 57: «Ἀλγεῖ μὲν ὁ σοφὸς οὐ μᾶλλον στρεβλούμενος <ἢ στρεβλουμένου τοῦ φίλου, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τεθνήξεται· εἰ γὰρ προήσεται> τὸν φίλον ὁ βίος αὐτοῦ πᾶς δι' ἀπιστίαν συγχυθήσεται καὶ ἀνακεχαιτισμένος ἔσται».

Μετάφραση: Ο σοφός, όταν βασανίζεται ο ίδιος, δεν υποφέρει περισσότερο από όταν βασανίζεται ένας φίλος του· γι' αυτόν είναι έτοιμος και να πεθάνει. Γιατί εάν προδώσει το φίλο, όλη του η ζωή θα αναστατωθεί και θα κλονιστεί από την απιστία του.

Ανάλυση αποσπασμάτων: Τα δύο αυτά αποσπάσματα υπογραμμίζουν την αξία που ο Επίκουρος αποδίδει στη φιλία. Στο πρώτο απόσπασμα παρατηρούμε πως ο Επίκουρος όντας κοντά στον θάνατο αναφέρει στον φίλο του Ιδομενέα πως η ανάμνηση και μόνο των συζητήσεων τους είναι ικανή να του δώσει τη δύναμη να ανταπεξέλθει και να αντέξει τους φρικτούς πόνους της αρρώστιας που τον βασανίζει και που μοιραία θα τον σκοτώσει. Το

δεύτερο απόσπασμα παρουσιάζει ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Σε αυτό ο Επίκουρος σημειώνει πως ο σοφός υποφέρει εξ ίσου όταν υποφέρει ο φίλος του όσο και όταν υποφέρει από το δικό του πόνο, και επιπλέον πως είναι δυνατό να επιλέξει να πεθάνει προκειμένου να βοηθήσει τους φίλους του. Αυτή η θέση φαίνεται να συνεπάγεται πως ο σοφός είναι δυνατό να επιλέξει να βιώσει ο ίδιος βαθύ πόνο προκειμένου να βοηθήσει τους φίλους του και συνεπώς δεν τοποθετεί ποτέ την δική του προσωπική ηδονή υπεράνω των πραγματικών του φίλων.

Συμπέρασμα: Κάποιοι σχολιαστές ακολουθώντας την παραπάνω συλλογιστική καταλήγουν στο συμπέρασμα πως η ίδια η φιλία φαίνεται να έχει εγγενή αξία και να μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη προκειμένου ο σοφός να επιλέξει να πραγματοποιήσει συγκεκριμένες πράξεις ή να αποφύγει κάποιες άλλες. Η άμεση συνέπεια αυτής της θέσης είναι πως η ηδονή και η λύπη δεν αποτελούν τα μόνα κίνητρα για πράξη. Ως εκ τούτου, ο Επίκουρος δεν ακολουθεί μία θεωρία ψυχολογικού ηδονισμού.

Προβλήματα της παραπάνω ερμηνείας

Η παραπάνω ερμηνεία καλείται να αντιμετωπίσει δύο προβλήματα:

1. Πρώτον, η θέση πως η φιλία είναι δυνατό να κινητοποιήσει το σοφό προς την επιλογή ή την αποφυγή συγκεκριμένων πράξεων δεν συνεπάγεται αναγκαία πως η ηδονή και η λύπη δεν είναι τα πρωταρχικά και μόνα κίνητρα που κινητοποιούν τους ανθρώπους. Αντίθετα, η φιλία μας κινητοποιεί προς πράξη ακριβώς επειδή βρίσκεται σε συσχέτιση με την ηδονή και τον πόνο. Η φιλία -η γνώση ότι οι φίλοι βρίσκονται εκεί και μπορούν πάντοτε να σε βοηθήσουν- προσφέρει την μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια από τον πόνο (άταραξία). Υπό αυτή την έννοια η φιλία είναι προϋπόθεση για την ευδαιμονία (άταραξία) καθώς στο πρόσωπο των φίλων μας βλέπουμε το ασφαλέστερο και βεβαιότερο μέσο επίτευξης της αταραξίας. Αυτό το φαινόμενο όμως έχει ως σημείο εκκίνησης το γεγονός πως κάθε υποκείμενο κινητοποιείται πρωταρχικά από την δική του επιθυμία για μεγιστοποίηση της ηδονής και αποφυγή του πόνου. Το συμπέρασμα αυτό διαφαίνεται ήδη και στο τέλος του αποσπάσματος Ε.Π. 57 που αναφέραμε παραπάνω. Αν δηλαδή ρωτήσουμε γιατί ο επικούρειος σοφός

είναι διατεθειμένος ακόμα και να πεθάνει για τους φίλους του, η απάντηση που μας δίνει ο Επίκουρος είναι η εξής:

Ε.Π. 57: «εἰ γὰρ προήσεται» τὸν φίλον ὁ βίος αὐτοῦ πᾶς δι' ἀπιστίαν συγχυθήσεται καὶ ἀνακεχαιτισμένος ἔσται».

Μετάφραση: Γιατί εάν προδώσει το φίλο, ὅλη του η ζωή θα αναστατωθεί και θα κλονιστεί από την απιστία του.

Συνεπώς, το βασικό κίνητρο το οποίο οδηγεί τον επικούρειο σοφό να φροντίζει αλλά ακόμα και να θυσιάσει τη ζωή του για τους φίλους του δεν είναι η αναγνώριση κάποια αξίας στην έννοια της φιλίας και στο πρόσωπο των φίλων. Αντίθετα, το κίνητρό του προκειμένου να φροντίσει τους φίλους του είναι η διασφάλιση της δικής του προσωπικής αταραξίας.

2. Εάν ὄντως δεχθούμε πως η φιλία έχει εγγενή αξία η οποία όμως δεν εξαρτάται από την ηδονή και τον πόνο τότε η θεωρία του Επίκουρου σχετικά με την απόλυτη αξία της ηδονής και η κατανόηση της τελευταίας ως το ὑψιστο αγαθό καταρρέει. Ο Επίκουρος όμως είναι ηθικός ηδονιστής. Υποστηρίζει δηλαδή, ὅπως θα δούμε στην ενότητα που ακολουθεί, τη θέση πως η ηδονή είναι το μέγιστο αγαθό και πως ὅλες μας οι πράξεις στοχεύουν σε αυτή. Η ευδαιμονία για την οποία μας μιλά αποτελείται από μία απόλυτα ηδονική κατάσταση ψυχής και σώματος η οποία χαρακτηρίζεται από ολοκληρωτική ἔλλειψη πόνου (αταραξία). Εάν δεχθούμε πως πρώτον, κάποιο άλλο στοιχείο πέραν της ίδιας της ηδονής έχει εγγενή αξία (είτε είναι η φιλία είτε είναι οι ίδιες οι αρετές) και δεύτερον, πως είναι δυνατό κάποιο από αυτά τα στοιχεία να μας κινητοποιήσει προς πράξη -χωρίς να υπάρχει κάποια εξάρτηση του από την ίδια την ηδονή- τότε η επιχειρηματολογία του Επίκουρου σχετικά με την απόλυτη αξία της ηδονής μένει μετέωρη. Με άλλα λόγια, εάν απορρίψουμε τον ψυχολογικό ηδονισμό τότε ο ηθικός ηδονισμός του Επίκουρου μένει αστήρικτος.

Συμπεράσματα: Η ηθική θεωρία του Επίκουρου αποτελεί μία θεωρία ψυχολογικού ηδονισμού. Αποτελεί δηλαδή μία θεωρία που υποστηρίζει τη θέση πως οι άνθρωποι είναι φτιαγμένοι από την φύση έχοντας μία ἔμφυτη τάση προς την απόκτηση της ηδονής και την αποφυγή του πόνου και πως αυτά τα δύο στοιχεία (ηδονή-πόνος) **αποτελούν τα μόνα**

κίνητρα για πράξη. Η προσπάθεια κάποιων σχολιαστών να αποδείξουν τη θέση πως υπάρχουν και άλλα κίνητρα τα οποία μπορεί να οδηγήσουν το σοφό προς πράξη, όπως η φιλία, δημιουργούν σοβαρά ερμηνευτικά προβλήματα.

Τα πάθη ως κριτήρια αλήθειας και ο ηθικός ηδονισμός του Επίκουρου

Επίκουρος Επ.Μεν. 128: «τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν, ὅπως μήτε ἀλγῶμεν μήτε ταρβῶμεν. ὅταν δὲ ἅπαξ τοῦτο περὶ ἡμᾶς γένηται, λύεται πᾶς ὁ τῆς ψυχῆς χειμῶν, οὐκ ἔχοντος τοῦ ζῆλου βαδίζειν ὡς πρὸς ἐνδέον τι καὶ ζητεῖν ἕτερον ὃ τὸ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀγαθὸν συμπληρώσεται».

Μετάφραση: Για τον λόγο αυτό αποκαλούμε την ηδονή αρχή και τέλος της μακάριας ζωής. Επειδή αναγνωρίζουμε την ηδονή ως το πρωταρχικό και σύμφυτο σε μας αγαθό και ως απαρχή κάθε προτίμησης και κάθε αποστροφής· και σ' αυτήν [εμείς] επανερχόμαστε θεωρώντας ότι η αίσθησή της αποτελεί κριτήριο για κάθε αγαθό.

Ανάλυση αποσπάσματος: Στο παραπάνω απόσπασμα ο Επίκουρος σημειώνει πως η αίσθηση της ηδονής αποτελεί το μόνο κριτήριο προκειμένου να αντιληφθούμε εάν κάτι είναι καλό ή κακό. Πράγματι, εάν, όπως είδαμε στο προηγούμενο μάθημα, η αίσθηση αποτελεί κριτήριο αλήθειας και εάν, η ίδια η ηδονή αποτελεί είδος αίσθησης (όπως αναφέρει το παραπάνω απόσπασμα) τότε η ηδονή θα αποτελεί το κριτήριο με βάση το οποίο θα μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ καλού και κακού. Ακολουθώντας αυτό το σκεπτικό ο Επίκουρος καταλήγει σε μία θεωρία ηθικού ηδονισμού. Υποστηρίζει δηλαδή τη θέση πως η αξία και απαξία κάθε πράξης ορίζεται πάντοτε αναφορικά με το εάν η πράξη αυτή δημιουργεί ηδονή ή πόνο στο υποκείμενο. Συνεπώς η ίδια η ευδαιμονία θα πρέπει να αποτελεί μία μορφή ηδονής.

Τα είδη των ηδονών στην επικούρεια φιλοσοφία: Κινητική και καταστηματική/στατική ηδονή

Ο Επίκουρος χρησιμοποιεί 2 διακρίσεις προκειμένου να περιγράψει τις ηδονές. Από τη μία πλευρά σημειώνει πως οι ηδονές χωρίζονται σε σωματικές και πνευματικές. Σωματικές ηδονές είναι ηδονές οι οποίες προκύπτουν κατά την ικανοποίηση ενός σωματικού πόνου ενώ πνευματικές οι ηδονές οι οποίες σχετίζονται με την ικανοποίηση ενός πνευματικού πόνου. Από την άλλη πλευρά, τόσο οι σωματικές όσο και πνευματικές ηδονές χωρίζονται περαιτέρω σε κινητικές και καταστηματικές. Πως ακριβώς πρέπει να κατανοήσουμε τη διάκριση μεταξύ κινητικής και καταστηματικής ηδονής;

Κικέρωνας De fin. I.37: «Non enim hanc solam sequimur, quae suavitatem aliqua naturam ipsam movet et cum iucunditate quadam percipitur sensibus, sed maximam voluptatem illam habemus, quae percipitur omni dolore detracto».

Μετάφραση: Η ηδονή που επιδιώκουμε δεν είναι αυτό το είδος μόνο, αυτό που άμεσα επηρεάζει τη φυσική μας σύσταση από κοινού με μία ευχάριστη αίσθηση, αλλά αντίθετα η ανώτατη ηδονή σε σχέση με μας είναι αυτή την οποία αντιλαμβανόμαστε όταν ο πόνος έχει αφαιρεθεί.

Κ.Δ. 3: «Ὁρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἢ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις».

Κ.Δ 3: Ὁριο του μεγέθους των ηδονών είναι η εξάλειψη κάθε πόνου.

Δ.Λ. 10.136: «Ο δ' Ἐπίκουρος ἐν τῷ Περὶ αἰρέσεων οὕτω λέγει: “ἢ μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ ἀπονία καταστηματικαὶ εἰσιν ἡδοναί·».

Μετάφραση: Ο Επίκουρος στο Περὶ Αἰρέσεων αυτό λέει: Η αταραξία και η απονία είναι καταστηματικές ηδονές.

Ανάλυση αποσπασμάτων: Τα παραπάνω αποσπασματα αναφέρονται σε δύο είδη ηδονής. Ένα το οποίο σχετίζεται με την ικανοποίηση των πόνων που νιώθουμε (κινητική ηδονή) και ένα το οποίο χαρακτηρίζεται ως η ανώτατη δυνατή ηδονή (καταστηματική ή στατική ηδονή).

Επιπλέον, τα παραπάνω αποσπάσματα συσχετίζουν τόσο τη στατική όσο και την κινητική ηδονή με την αίσθηση (sensibus). Έτσι, η ηδονή δεν συνίσταται σε κάποιας μορφής κίνηση του οργανισμού αλλά αντίθετα σε μια μορφή αίσθησης, αντίληψης της κατάστασης του οργανισμού. Υπό αυτήν την έννοια η κινητική ηδονή είναι η ευχάριστη αίσθηση την οποία έχουμε όταν ικανοποιείται μία ανάγκη μας, όταν απομακρύνεται δηλαδή ο πόνος ενώ η καταστηματική ηδονή είναι η ευχάριστη αίσθηση που νιώθουμε όταν ο οργανισμός μας βρίσκεται σε μία κατάσταση όπου δεν βιώνει πια καθόλου πόνο και ταραχή. Το όριο κάθε κινητικής ηδονής ορίζεται στην εξάλειψη του σχετικού πόνου και τη στιγμή εκείνη το υποκείμενο αρχίζει να νιώθει καταστηματική ηδονή η οποία αποτελεί τη μέγιστη μορφή ηδονής και ταυτίζεται με το περιεχόμενο της ευδαιμονίας. Από τη στιγμή που οι ηδονές είναι τόσο σωματικές όσο και πνευματικές το ανώτατο είδος ηδονής θα πρέπει να σχετίζεται και με τις δύο και γι αυτό το λόγο ο Επίκουρος χρησιμοποιεί τους όρους απονία και αταραξία προκειμένου να αναφερθεί τόσο στην ανώτατη μορφή σωματικής (απονία) όσο και πνευματικής ηδονής (αταραξία).

Συνεπώς ο Επίκουρος αναγνωρίζει 4 είδη ηδονής:

1. Σωματικές κινητικές ηδονές.
2. Πνευματικές κινητικές ηδονές.
3. Σωματική καταστηματική ηδονή.
4. Πνευματική καταστηματική ηδονή.

Παραδείγματα:

	Κινητική ηδονή	Καταστηματική ηδονή
Σωματικές ηδονές	Ηδονή που αντλώ από το φαγητό που τρώω όταν πεινάω	Απονία: Η ηδονή που νιώθω όταν έχω πλέον χορτάσει
Πνευματικές Ηδονές	Ηδονή που αντλώ από την μουσική που ακούω για να ηρεμήσω	Αταραξία: Η ηδονή που νιώθω όταν έχω πλέον ηρεμήσει.

Παράδειγμα σωματικών ηδονών: Έστω πως ο Γιώργος πεινάει. Νιώθει δηλαδή μία σωματική έλλειψη η οποία του γεννά έναν σωματικό πόνο. Όταν ο Γιώργος ξεκινάει να τρώει, ο πόνος

ο οποίος νιώθει σταδιακά υποχωρεί. Αυτή η ηδονική αίσθηση της σταδιακής υποχώρησης του πόνου αποτελεί σύμφωνα με τον Επίκουρο ένα είδος σωματικής κινητικής ηδονής. Όταν ο Γιώργος διώξει πλήρως τον πόνο της πείνας και είναι πλέον χορτάτος νιώθει μία αίσθηση πληρότητας η οποία αποτελεί σύμφωνα με τον Επίκουρο τη μέγιστη μορφή σωματικής ηδονής (απονία).

Παράδειγμα πνευματικών ηδονών: Έστω πως ο Γιώργος είναι βαθιά εκνευρισμένος. Νιώθει δηλαδή μία έντονη πνευματική ταραχή. Όταν ο Γιώργος αρχίζει να ακούει μουσική η ταραχή η οποία νιώθει αρχίζει να υποχωρεί. Αυτή η ηδονική αίσθηση της σταδιακής υποχώρησης της ταραχής αποτελεί σύμφωνα με τον Επίκουρο ένα είδος πνευματικής κινητικής ηδονής. Όταν ο Γιώργος διώξει πλήρως την πνευματική ταραχή νιώθει μία αίσθηση ηρεμίας η οποία αποτελεί σύμφωνα με τον Επίκουρο τη μέγιστη μορφή πνευματικής ηδονής (αταραξία).

Συμπεράσματα:

1. Κινητική ηδονή: Η ευχάριστη αίσθηση την οποία έχουμε όταν ικανοποιείται μία ανάγκη μας, όταν απομακρύνεται δηλαδή ο πόνος που μας έχει δημιουργήσει μία έλλειψη. Οι κινητικές ηδονές χωρίζονται σε τόσο σε σωματικές όσο και σε πνευματικές.
2. Καταστηματική ηδονή: Η ευχάριστη αίσθηση του οργανισμού μας όταν αυτός βρίσκεται σε μία κατάσταση όπου δεν βιώνει πια καθόλου πόνο και ταραχή. Η καταστηματική ηδονή χωρίζεται σε απονία (έλλειψη σωματικού πόνου) και αταραξία (έλλειψη πνευματικής ταραχής).
3. Η ευδαιμονία σύμφωνα με τον Επίκουρο αποτελεί τη μέγιστη μορφή ηδονής που μπορούμε να βιώσουμε. Αποτελεί μία κατάσταση που χαρακτηρίζεται από πλήρη απονία και αταραξία, μία κατάσταση δηλαδή κατά την οποία ο άνθρωπος δεν νιώθει καθόλου σωματικό πόνο και πνευματική ταραχή.

Επικούρεια ευδαιμονία = Κατάσταση απονίας και αταραξίας (καταστηματική ηδονή).